

Framsteg i Tibetfrågan?

Fem år har gått sedan det senaste mötet mellan kinesiska makthavare och representanter för den tibetanska exilregeringen. Sedan dess har inga framsteg gjorts mot en lösning av konflikten mellan Kina och Tibet.

ENGELSK TEXT: ROBERT BARNETT, COLUMBIA UNIVERSITY
ÖVERSÄTTNING: MALIN ROTHENBERG * FOTO: GEORGIA SANDBERG

PROTESTERNA MOT den kinesiska regimen har fortsatt och över hundra tibetanska självbrändningar har ägt rum. Den kinesiska regimen har svarat med tätare rörelsekontroller, uppmaningar och spridning av information i tibetanska områden, samt ökade resurser för övervakning. Misslyckandet att lösa problemet beror dock inte på spänningar bland befolkningen, utan snarare på oförmågan hos de två ledningarna att komma överens om vad som är grunden till problematiken.

Det finns två huvudläger gällande synen på Tibetsituationen. En där man ser det hela som en minoritetsfråga, där strukturella orättvisor i samhället har trissats upp av problem med religiösa skillnader och ekonomiska spänningar. Kinesiska regeringstjänstemän anammar den här synen och lägger gärna till att dessa spänningar dessutom förstärks av utomstående uppgivare.

DET ANDRA PERSPEKTIVET, som ofta återfinns bland västerlänningar och tibetarer själva, hävdar att Tibet är en nation fast i klorna på ett mäktigt grannland som nekar dess historia. Att ge uttryck för den uppfattningen i Kina leder ofta till tvära slut på diskussioner, om inte även besök av polisen. Den ömsesidiga misstron mellan de två lägren gör alla samtal dem emellan omöjliga. Båda sidor anser sig ha underlag att backa upp det egna perspektivet. Etniska spänningar-perspektivet på Tibet stöds av det faktum att det kinesiska kejsardömet på 12-, 17- och 1800-talen såg tibetanerna som undersåtar. Idag är de bara 0,4 % av Kinas befolkning och över 80 % bor fortfarande på landsbygden (för hela Kina är siffran närmare 50 %). De med ovanstående inställning som är mest insatta i läget, medger att den interna migrationen och en hastig utveckling utsätter tibetanernas kultur och språk för hård stress. Men man lik-

”Den ömsesidiga misstron mellan de två lägren gör alla samtal dem emellan omöjliga.”

ställer situationen med den de flesta av världens minoriteter befinner sig i och som ett resultat av knagglig utveckling eller konkurrens på marknaden. Den ståndpunkten blir dock komplicerad i det kinesiska fallet, i och med inskränkningarna av kultur, religion och yttrandefrihet, men passar i det stora hela standardmodellen för etniskt missnöje.

Den tibetanska situationen skiljer sig

dessutom på många vis från den sortens minoritetsproblem. Under största delen av det tidiga 1900-talet, om inte tidigare, bestod hälften av det tibetanska höglandet av en separat och självstyrande nation. Tibetanerna har haft sin egen regering och välfärdssystem, samt producerat en omfattande och säregen litteratur som är en välkänd del av världens kulturarv. Innan Mao Zedong skickade sin armé att ta över Tibet 1950, var det inte många kineser som hade varit där och än idag är det få av dem som kan prata eller läsa tibetanska.

FÖR PEKING ÄR Tibet ett strategiskt viktigt område som representerar en fjärdedel av Kinas nuvarande territorium. Regionen är belägen mellan tre kärnvapenmakter, varav två – Indien och Kina – har varit involverade i en långdragen militärkon-

frontation över den tibetanska gränsen. Det tibetanska höglandet innehar även källorna till de flesta floderna i Kina, samt södra och sydöstra Asien.

Tibetfrågan är unik även utifrån en annan aspekt: nämligen våldsnivån som i jämförelse med långdragna konflikter som Palestina, Tjetjenien eller Darfur i Sudan är exceptionellt låg. När tibetanska arméer och gerillor kämpade mot kinesiska styrkor, under det sena 50- och 60-talet, dog tio- till hundratusentals. Men under de senaste 40 åren har oroligheterna övergått i gatuprotester, med stadskravaller endast vid sex eller sju tillfällen. Endast ett 20-tal kineser har dött av politiskt våld från tibetaner under dessa fyra årtionden, varav de flesta under en brutal incident 2008. Uppskattningsvis har 300-400 tibetaner dödats av säkerhetsstyrkor under samma period.

DEN LÅGA FÖREKOMSTEN av våld beror till stor del på Dalai Lamas insisterande och kommer sannolikt att vända åt motsatt håll efter hans död. Det här är dock en av flera indikatorer på att en lösning fortfarande är möjlig. Båda sidor av konflikten har obestridda ledare som skulle kunna teckna en överenskommelse. Den svagare parten har länge vidmakthållit behovet av att kompromissa, och båda sidor tvistar i princip bara om en sak: vilken grad av självstyre tibetanerna borde ha. Och diskrimineringsfrågorna i Tibet är små i jämförelse med andra konfliktzoner runt om i världen. Dessa är tecken på en konflikt där

det – i nuläget – finns en politisk lösning inom räckhåll.

När den nuvarande regimen i Kina går in i sin andra period år 2018, kommer de förmodligen ha undanröjt många motståndsgupper och gjort sig kvitt det tunga arvet från Hu Jintau-erans Tibetpolitik. Det kommer att finnas nya, yngre och trimmade ledare på plats som, om de ges fria händer, bör besluta om och presentera nya reformer. Det är ett scenario som exiltibetaner ser som sitt bästa återstående hopp för en lösning.

Flera faktorer kan dock sätta käppar i hjulet för en sådan lösning. De flesta västerländska regeringar har schabblat bort sin möjlighet att påverka Kinas hotfulla diplomati och tappat det lilla inflytande som en gång fanns för att frammana en överenskommelse. Nu återstår endast USA, Indien och Taiwan som fortfarande kan ha en chans att påverka situationen. Dalai Lamas framgångar i att få världens stöd, sedan 80-talet, ledde till tio vändor av förberedande diskussioner med Kina från 2002-2010. Men han har inte mycket tid kvar (fyller snart 80 år), är i akut behov av att hitta effektiva ledare som kan ta över efter honom och har sviktat senaste åren när det gäller problematiken med självbränningarna – som han inte lyckats få stopp på.

DEN KINESISKA SIDAN står inför svårigheter med sin inrotade konservatism. De har en lång historia av att införa politik

som förvärrat snarare än att lindra relationer med sina kärnminoriteter. Samtidigt som de måste undvika allt som kan uppfattas som att ge efter för press utifrån.

Kinas strategi i Tibetfrågan håller dessutom till sist på att börja ge tecken på framgång. I 30 år har Peking öst in pengar i infrastruktur och ekonomisk tillväxt i Tibet, med förhoppningen om att det ska göra tibetaner för involverade i ekonomin för att riskera inblandning i politiska upplopp. Många tibetaner i städerna är nu välbärgade och inkomsterna på landsbygden börjar stiga. Den politiska vinningen av den ekonomiska tillväxten blir förmodligen kortlivad, men läget fördröjer och motarbetar eventuella kinesiska initiativ till att nå en lösning.

Trots dessa dilemman kan ändå den kinesiska regimen bestämma sig för att en överenskommelse, som lösning på Tibetfrågan, vore gynnsam. Men för att en sådan ska bli lyckad, måste tibetanska och kinesiska ledare ta in varandras perspektiv på den tibetanska situationen – både i fråga om Tibet som en plats med etniska spänningar och en plats med ett säreget förflutet. *

Robert Barnett är Director of Modern Tibetan Studies på Columbia-universitetet i New York.

Denna artikel publicerades i det senaste numret av East Asia Forum Quarterly, Asia's Minorities.

Nya försök till förhandling med Kina

Den 5-6 januari 2015 träffades den s.k. förhandlingsarbetsgruppen – ledd av premiärminister i exil Sikyong Lobsang Sangay – i ett försök att blåsa liv i de insomnade förhandlingarna mellan Dalai Lama och Kina. Samma vecka gick också USA ut med ett officiellt uttalande där Kina uppmanades att ta chansen att inleda en dialog på nytt. Förhandlingar om Tibetfrågan mellan Dalai Lamas sändebud och kinesiska myndigheter har inte ägt rum på fem år men det går rykten om att Kina delvis kan vara på väg att tänka om.

